

Nášuvnnalaš unnitlogut ja unnitlogugielat

Čoahkkáigeassu ráđđehusa unnitlogupolitiikkas

Ruota unnitlogupolitiikka ulbmil lea dáhkedit suoji nášuvnnalaš unnitloguide, nannet sin váikkuhan mátolašvuodaid ja doarjut historjjálaš unnitlogugielaid vai bissot eallin. Ruota nášuvnnalaš unnitlogut leat judalaččat, romerat, sámít, ruotasuopmelaččat ja duortnusleagi orrut. Unnitlogugielat leat jiddisch romani chib, sámigiella, suomagiella ja meänkieli.

Obbalaš ruota unnitlogupolitiikka

Joatka riikkabeaivvi mearrádusas 1999 dohkkehit rámmakonvenšuvnna ratifiserema nášuvnnalaš unnitloguid suoji birra (rámmakonvenšuvdna) ja eurohpaláš njulgosa riikaguovllu- dahje unnitlogugielaid birra (unnitlogugiellakonvenšuvdna) lei álggahit unnitlogupolitiikka iežas politiikaguovlun jagi 2000. Unnitlogupolitiikka vuodu logat proposišuvnnas 1998/99:143 Nášuvnnalaš unnitlogut Ruotas (nam. 1999/2000: KU6, rskr.1999/2000:69) ja rámma-Konvenšuvnnas ja unnitlogugiellakonvenšuvnnas.

Riekti suodjái nášuvnnalaš unnitloguide ja riekti geavahit unnitlogugielaid priváhtta ja virggálaš oktavuodain lea rámmakonvenšuvnna ja unnitlogugiellakonvenšuvnna jalgii integrerejin oassi riikkaidgaskasaš suojis olmmošlaš vuoigatvuodaid áššis.

Unnitlogugielaid dohkkeheapmi maid vuoseha ahte dat gielat leat oassin ruota kultuvraárbbis. Jos galgá olahit unnitlogupolitiikka ulbmiliid de gáibiduvvo ahte gait nášuvnnalaš unnitloguid dárbbut ja beroštumit válđojuvvojit vuhtii olles riikkas ja visot dásiin servvodagas. Dat guoská sihke stáhtalaš eiseválddiide ja suohkaniidda ja leanadikkiide. Ruotas lea nanu árbevierru fámoláš suohkan- iešmearridemiin. Danin ferte leat lagaš ságastallan stáhta ja suohkaniid gaskkas unnitlogupolitiikka čađaheamis

Nášuvnnalaš unnitlogut

Rámmakonvenšuvnna ratifiseren oktavuodas namuhuvvoje joavkkut mat leat ruota nášuvnnalaš unnitlogut. Čanus ruota nášuvnnalaš unnitloguid gaskkas lea dat ahte gait leat gávdnon Ruotas hirbmat guhkes áiggiid. Danin lea sin giella ja kultuvra oassin ruota kultuvraárbbis. Dasa lassin lea jovkui gullivaččain čielga oktavuoha ja oktasaš jáhkku. Gielalaš, árbeviroláš dahje kultuvrralaš gullivašvuoda sii mángga

láhkáii vuosehit mielaset ja rahčēt iežaset iešdovddu seailluheamis. Go sámít leat eamiálbmogin Ruotas de maid gávdno sierra sámipolitiikka.

Unnitlogugielat

Dehalaš oassi unnitlogupolitiikkas lea doarjut historjjálaš unnitlogugielaid vai bissot eallin. Jiddisch, romani chib (gait giellaveagat), sámigiella (gait giellaveagat), suomagiella ja meänkieli leat dohkkehuvvon unnitlogugiellan Ruotas. Dát gielat leat maid olis ruota unnitlogugiella-konvenšuvnna dohkkeheamis. Golmmain dain nášuvnnalaš unnitlogugielain, sámigiella, suomagiella ja meänkieli leat nanu guovlulaš ja historjjálaš oktavuodat, dat leat territoriálalaččat čadnon gielat. Danin lea dain gielain unnitlogukonvenšuvnna bokte nannoset suodji go jiddischis ja romani chibis lea.

Unnitlogugiellalágat

Muhtin geográfalaš guovlluin gos sámigielas, suomagielas ja meänkielis lea nanu árbevierru lea sierra unnitlogugiellaláhka fámus. Láhkáčálus lea fámus muhtin suohkaniin Norrbottenis, nu gohčoduvvon hálddahaslašguovllut, ja dat addá ovttaskas olbmuide rievtti geavahit sámigiella, suomagiella ja meänkieli oktavuodain hálddašaneiseválddiin ja duopmostuoluin. Láhkáasaheapmi addá maid rievtti oážžut ovdaskuvlladoaimma ja boarrásiiddivššu ollásit dahje oasálaččat unnitlogugillii.

Norrbottena Leanastivrras lea bargun juolludit stáhtadoarjaga suohkaniidda hálddahaslašguovllus goluid dihte mat ilbmet lágaid dihte. Leanastivra maid galgá iskat ja árvoštallat suohkaniid duohtandahkama láhkáasaheamis.

Unnitlogupolitiikka – áššeguovlu ossodatrájiid badjel

Mánggat guovddášoasit unnitlogupolitiikkas, nugo oahpahus-, kultuvrralašdoaimmat- ja vealáhemiid vuosttildeapmi čađahuvvo iežá politiikaguovlluin. Jos galgá olahit unnitlogupolitiikkalaš ulbmiliid dárbbasuvvo ovtastupmi unnitlogupolitiikka- ja iežá politiikaguovlluid gaskkas. Ráđđehusa čállinguovddázis lea sierra bargojoavku mas leat ovdasteaddjit guoskivaš departemeanttain. Lea maid dehalaš ahte dásseárvvuoaidnu lea olis čađalaččat unnitlogupolitiikkas.

Oahpahus

Lea dehalaš ahte gait mánát Ruotas ožžot máhtu nášuvnnalaš unnitlogu historjjás ja sin kultuvrras, gielas ja jáhkus. Dan dihte čuožžu skuvlla oahppoplánain ahte máhttu galgá addot nášuvnnalaš unnitloguid ja unnitloguidgielaid birra. Eatnigiela- ja guovttegielat oahpahusas lea stuora ávki unnitlogugielaid doarjumis ja nannemis. Skuvladoaimmahat galgá doaimmastis eareliiggánit čuovvut eatnigiela- ja guovttegielaoahpahusa ovdáneami nášuvnnalaš unnitloguid gaskkas.

Kultuvra

Nášuvnnalaš unnitloguin lea rikkis kultuvra maid ovdamearkka dihte vuohtta sierra dáiddalaš doaimmain. Dat doaimmat leat veahkkin sealluhit ja ovddidit unnitlogukultuvrra Ruotas seammásgo almmolaččat riggodahhtá kultuvrra. Jagi 2000 rájis lea lasseruđaheapmi jagálaččat stáhta doarjagis girjjálašvuhtii ja kultuvra áigečállagiidda. Dat lea eareliiggánit dan dihte ahte nášuvnnalaš unnitlogut galget sáhttit oažžut lasi ruhtadeami. Dasa lassin Stáhta kultuvrraráđđi 2002 rájis fállá ruhtadeami doaimmaide maid ulbmil lea ovddidit nášuvnnalaš unnitloguid giela ja kultuvrra.

Gielladikšu

Nášuvnnalaš giellapolitiikalaš ulbmilis lohká ahte juohkeovttas lea riekti gillii, earret iežá daddjo ahte lea riekti geavahit ja ovddidit iežas nášuvnnalaš unnitlogugiela. Stáhta eiseválddis Ásahus giela ja álbmotmuittuid dihte (Institutet för språk och folkminnen) lea ovddasvástáduš gielladivššus gielaide: jiddisch, romani chib, suomagiella ja meänkieli. Sámidiggi lea láidsteaddjin sámigiela gielladivššus.

li vealaheapmi

Ruotas lea sierra lánka vuosttildit vealaheami earret iežá etnalaš dahje jáhkolaš gullivašvuoda dihte.

Bearráigeahččis etnalaš vealahemiid vuostá (DO) lea bargun vuosttildit ja caggat vealahemiid mat vuodđuduvvojit etnalaš- jáhkolaš gullivašvuhtii. DO váldá vuostá almmuhemiid vealahemiid geažil. Dan dihte go romerat dávjá vealahuvvojit de galgá DO eareliiggánit caggat ja vuosttildit vealahemiid romeriid vuostá.

Eanet váikkuheapmi nášuvnnalaš unnitloguide

Nášuvnnalaš unnitloguidváikkuheapmi servodateallimis lea stuora ja dehalaš áššin unnitlogupolitiikkas. Sierra doaimmat leat danin dahkkon nannendihte unnitloguid mátolášvuodaid váikkuheapmái, earret iežá dollojit ráđđenčoahkkimat ovddasteddjiiguin ráđđehusa ja unnitloguid organisašuvnnaid gaskkas. Organisašuvnnat mat ovddastit nášuvnnalaš unnitloguid ožžot maid jagálaččat ruhtadeami ulbmiliin geahpidit doaimma organisašuvnnain. Ruhtadeapmi juolluduvvo lánkačállosa Stáhtadoarjja nášuvnnalaš unnitloguide (2005:765) mielde.

Riikkaidgaskasaš ovttasbargu

Juohke viđát jagi almmuha Ruotta Eurohparáđđái makkár doaibmabijut leat jođus rámmakonvenšuvnna čađaheami dihte ja juohke goalmmát jagi áššiid mat gusket unnitlogukonvenšuvdnii. Eurohparáđđi árvoštallá Ruota raporttaid ja maid guossástallá Ruota ja deaivvada guoskivaš eiseválddiiguin ja organisašuvnnaiguin. Mañnil Eurohparáđđi raportta bokte čilge Ruttii ipmárdusas ja maid rávvagiiddis. Dán gohcimušas lea dehalaš váikkuhus unnitlogupolitiika čuovvumis ja ovddideamis. Earret dan almmuheami Eurohparáđđái de Ruotas lea ovttasbargu Eurohparádiin go oassálastá guovtti áššečehpiid joavkkuin. Ruotas lea maid ovttasbargu mánggain bargujoavkkuid bokte iežá davviriikkaiguin unnitlogupolitiikalaš áššin.

Diehtit eanet

Proposišuvnna, 1998/99:143 Ruota nášuvnnalaš unnitlogut, gávnnat ráđđehusa webbasajis www.regeringen.se. Sáhtát maid oastit dan Riikkabeaivvi prentenguovddázis, tel. 08-786 58 10. Eanet dieđu ráđđehusa barggus nášuvnnalaš unnitloguid dihte gávnnat jos rabat www.regeringen.se, www.manskligarattigheterna.se dahje jos goaktadat Ossodat demokráttaovddideami dihte, olmmošlaš vuoigatvuodát, nášuvnnalaš unnitlogut ja álbmotlihkadusáššit (Enheten för demokratiutveckling, mänskliga rättigheter, nationella minoriteter och folkrörelsefrågor): 08-405 10 00 (beavdi) Dieđu Eurohparáđi barggu birra maid gávnnat dán sajis: www.coe.int.

REGERINGSKANSLIET

**Integrašuvdna- ja
dásseárvvudepartemeanta**

103 33 Stockholm • tfn beavdi 08-405 10 00

Áššálaš jearaldagaide vástida Bilge Tekin Befrits tfn 08-405 10 00.

Eanet diehtoláđiid sáhtát dinggot Integrašuvdna- ja dásseárvvudepartemeanttas, tel. 08-405 10 00 dahje ráđđehusa webbasajis: www.regeringen.se

Deaddilan lea Grafisk Service, suoidnemánu 2007. Diehtoláđdi lea buvttaduvvon Integrašuvdna- ja dásseárvvudepartemeanttas. Artihkalnr. IJ 07:7